

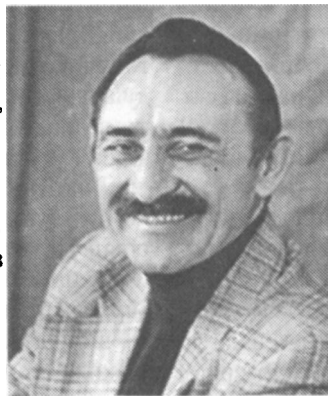
Марина СОЛОВИОВА,
 учитель Осипенківської
 ЗОШ І–ІІІ ст.
 Бердянського р-ну
 Запорізької обл.

ВОЛОДИМИР СІРЕНКО - ПОЕТ ІЗ СЕРЦЕМ БОРЦЯ

Перше заняття

Життєвий і творчий шлях поета

Мета: ознайомити з життям і творчістю Володимира Сіренка, дослідити особливості тематики його поетичних збірок; удосконалити вміння художнього читання поезії, розвивати критичне мислення через застосування інноваційних технологій; сприяти реалізації інтелектуальних можливостей і росту учнів, розвивати їхню емоційну сферу; формувати соціальні та комунікативні компетентності учнів; виховувати шанобливе ставлення до митців свого краю як до особливо обдарованих людей, співців рідної землі, талановитих земляків, зацікавлювати їхньою творчістю; орієнтувати школярів на загальнолюдські та національні ідеали, сприяти виробленню активної життєвої позиції.

Володимир Сіренко

Вид діяльності: пошукове дослідництво.

Підготовча робота: гуртківців об'єднуємо у групи («біографі-екскурсоводи», «кореспонденти», «літературознавці»).

Обладнання: поетичні збірки Володимира Сіренка, фотоілюстрації; презентаційні матеріали до проекту «Література рідного краю. Володимир Сіренко - співець приазовського степу»; літературознавчий словник-довідник.

Еніграф: ...Звільнити душу мою, руки
 Не важко, Господе, тобі.
 Я не поїду, я долину
 З останніх сил у ті краї,
 Де кожна вишня і калина,
 Стеблина у степу - мої.
 Прилину, крила лебедині
 старі, натомлені складу
 і до землі, до України
 побитим серцем припаду.

В. Сіренко

Перебіг заняття

Організаційний момент.

Повідомлення теми і мети заняття.

Слово вчителя. На сьогоднішньому занятті ми ознайомимось із життям і творчістю письменника, нашого земляка Володимира Сіренка – члена Національної спілки письменників України, лауреата літературної премії «Благовіст» (за книжку «Велика зона злочинного режиму»), автора 10 збірок поезії та прози. Свій талант, усі сили він віддає народові, рідній Україні, за що 26 листопада 2005 року Указом Президента України він нагороджений орденом «За заслуги» третього ступеня.

Віртуальна екскурсія.

Стежина дитинства і юності

1-й «екскурсовод». Володимир Іванович Сіренко народився 7 грудня 1931 року в заснованому січовиками-задунайцями селі Новопетрівка Бердянського району Запорізької області в сім'ї службовця. Дитинство пройшло в сусідньому селі Новоспасівка (нову назву на честь льотчиці-героїні Поліни Осипенко поет ніколи не визнавав), де батько працював на різних посадах.

У школу пішов у 1938 році в селі Долинське, там закінчив три класи. На початку Великої Вітчизняної війни родина Сіренків опиняється на Кавказі в евакуації. Батька як інваліда на фронт не взяли, але доручили відганяти худобу, коней. Чоловіків не було,

тож допомагали десятирічні хлопчачки, які не злязали з сидел, квапилися, тому що інколи фашисти майже наздоганяли їх.

Зупинилися в селі Арзир Ставропольського краю, де здані худобу й батько деякий час працював заступником голови колгоспу. Далі довелося перебраться у село Величайка Урожайницького району цього ж краю.

З евакуації повернулися в село Осипенко взимку 1944 року одразу після звільнення його від фашистів. Батько почав працювати галувою колгоспу імені Ворошилова. Володимир продовжував своє навчання, закінчив сім класів, живучи в бабусі.

Невдовзі батьки переїхали спочатку в село Єленівку, а потім у село Камніватку Андріївського району. Тут батько працював головою сільської ради, і саме в цьому селі почалася трудова діяльність Володимира. Був обліковцем колгоспної бригади, потім вступив у комсомол, був обраний секретарем територіальної комсомольської організації і одночасно завідував сільським клубом.

Дорога молодості

2-й «екскурсовод». Як і всі в ті часи, Сіренко жили бідно, навчатися Володимир не мав змоги, тому їде до Запоріжжя, а згодом у Дніпродзержинськ. Влаштується на навчання в робітничє училище № 1 у групу помічників столяра. Навчаючись, як робкор активно співпрацює з редакцією міської газети «Дзержинець», друкує свої перші вірші. Згодом улаштується в редакцію радіоінформації міста на посаду літературного секретаря. Дати була служба в армії, робота вихователя в

робітничих гуртожитках, у редакції багатотиражки металургійного заводу імені Дзержинського. У цій редакції він пропрацював майже 10 років - був відповідальним секретарем, старшим літературним працівником, керував літературною студією «Факел», активно друкувався як журналіст і поет. Заочно **закінчив** десятирічку та філологічний факультет Дніпропетровського державного університету.

Шукаючи себе

3-й **«екскурсовод»**. Важливою подією у житті Володимира Сіренка став вступ до КПРС. Поет свято вірив, що партія комуністів, озброєна ідеями **марксизму-ленінізму**, веде народ до щасливого життя, а тому вважав за свій обов'язок бути в її лавах. Але швидко зрозумів, що партійна ідеологія, її гасла розходяться з дійсністю, що політика партії, починаючи з 1917 року, - це безкінечний злочин проти **своїх співвітчизників**.

Національні ідеали у свідомості Володимира Сіренка **почали** формуватися під впливом спілкування й листування з Борисом Антоненком-Давидовичем - відомим українським письменником, багаторічним політв'язнем, згодом близьким другом і духовним наставником молодого поета. Дружні стосунки з представниками патріотично спрямованої культурної еліти, які **обстоювали національну** ідею, зокрема з Вірою та Євгеном Чередниченками, Сергієм **Плачиндою**, Іваном Гончаром, Оксаною Мешко, Олексом Тихим, Миколою Кучером, Василем Скрипкою, Іваном та Орисею Сокольськими, Олександром Кузьменком, Миколою Бреславським, Олесем Завгороднім, Гаврилом Прокопенком, формували Сіренка як громадянина і патріота. Зв'язки з дисидентами, що критикувати офіційну ідеологію СРСР, підірвати довіру влади до молодого літератора. Перші його вірші були розцінені як «шкідливі», але поет не зупинявся і продовжував писати. Тим часом закінчилася «хрущовська відлига». Та на зустрічах із читачами Володимир Сіренко на весь голос декламував власні твори. І коли розпочалося цькування Олеса **Гончара** за його знаменитий роман «Собор», він вітав і твір, і автора:

Я вітаю «Сто світил» Руденка
І «Собор» Олеса Гончара.
Хай гіркотна правда і вогненна
Спалює, витрує брехню.

Розплата не забарилася: його виключили з лав КПРС, і з 1967 року починається період двадцятирічного переслідування поета. Позбувшись посади редактора багатотиражки **«Вагонобудівник»**, він з великими труднощами знайшов роботу вихователя в гуртожитку на Дніпропетровському хімкомбінаті, а з 1968 року оформився інженером у науково-дослідний інститут у Дніпропетровську.

Шляхи пізнання

4-й **«екскурсовод»**. Нагляд за Сіренком був пильний. Двадцять років його переслідувала влада, він підлягав дискримінації, у нього вдома проводилися постійні обшуки, прослуховувався телефон. Пере-

глядаючи акти обшуків, можна натрапити на перелік документів, які значилися «ідейно-шкідливими» - це листи М.Бреславського і слова пісні (на той час ще не гімну) «Ще не вмерла Україна». Все закінчилося фабрикацією кримінальної справи й засланням у 1985 році на примусові роботи в місто Камизяк Астраханської області. За вірші, **Вяких** Володимир Іванович виражав свою любов до України, її народу, рідної мови, на нього накладено тавро націоналіста. Як поета його усунули від літературного життя - не друкували, не дозволяли виступати перед читачами.

У душі митця все ж таки з'явилася надія, коли, лежачи на чорному ліжку гуртожитку камизяцької **спецкомендатури**, він жадібно слухав виступи учасників XXVII з'їзду КПРС. Серце **наповнювалося** радістю від думок, що партія зрозуміла хибність свого шляху й готова визнати свої помилки. І тільки на волі він зрозумів, що його, як і весь народ, знову обдурено. У ситуації безвиході, страху, болю часто бажане сприймається за реальність, пробудження ж після жадливого й довгого сну перетворюється на катастрофу.

15 жовтня 1990 року Володимир Сіренко звертається до партійної організації Дніпропетровського облрадіокомітету. У листі відкрито звинувачує КПРС у розвалі промисловості, сільського господарства, торгівлі, знищенні мільйонів невинних людей. «Партія удає, що нічого не трапилось, намагається і далі **залишати** за собою право лідера та адміністратора, замовчує свої злочини, а вину за те, що діється в країні, перекладає на Рух та інші неформальні організації, ніби вони сімдесят з гаком років **розвалювали** все. Якби КПРС не продекларувала на весь світ і не узаконила те, що вона є керівною та спрямовуючою силою суспільства, її важко було б звинуватити у нашому розвалі. Раз вона це зробила, то її пряма вина і юридично обґрунтована. За все **їй** треба відповідати перед народом, перед історією». Сіренко двічі хотів бути корисним КПРС, і двічі вона його зраджувала.

Подорожуючи з минулого в майбутнє...

5-й **«екскурсовод»**. Володимир Іванович продовжує укладати поетичні збірки, працює над виданням літературно-художнього журналу «Факел», обстоює ідею національного відродження України. У творчому доробку поета з'являються і кінематографічні роботи - це кінофільм про Степана Гав'язя - першого чоловіка Поліпи Осипенко та про махновський рух, зокрема його ватажків, уродженців Новоспасівки - «Нам сурми не грали». У сучасному політичному житті, залишаючись безпартійним, сповідує принципівість, чесність. Володимир Іванович упевнений: «Людина вільна вибирати переконання, **свій шлях у політиці, в житті**». Але за тим вибором, у творчих переконаннях, упевнений Сіренко, має стояти правда.

Інтерв'ю з **«літературознавцем»**.

1-й **учень**. Якими були перші кроки Володимира Сіренка в літературі?

«Літературознавець». Перша поетична збірка «**Рождение песни**» вийшла у видавництві «Промінь» у 1964 році. Вона написана російською мовою й мала наслідувальний характер, тож особливого художнього значення не мала. А ось друга збірка «**Батькове поле**» (1981) більш зріла, твори написані в кращих традиціях поетів-шістдесятників. Це роздуми про сучасника, про його місце в житті, його турботи і прагнення. І все це органічно поєднується із зверненням до **пракоренів**, нашого минулого:

Ми орди завойовників змели
І всю планету зберегли від згуби.
Ми, скільки віку, вороги їмлі -
Невтомні правдолюби, трудолюби.
Ми - теслі, ковалі та орачі.

2-й **учень**. Яка ідея у творчості поета є центральною?

«Літературознавець». Одна з головних ідей - уславлення духу **народу-переможця**. Особлива увага у віршах приділена образам простих людей. Ліричні герої — це земляки, односельці. **Одинзі** своїх віршів поет присвятив своєму батькові, змалювавши образ батькового поля, який червоною ниткою проходить через усю збірку. Батькове поле - це його минуле, теперішнє і майбутнє, це сама Батьківщина:

Вся Батьківщина з коліски мені -
Батькове поле.

3-й **учень**. Через політичні переслідування наступна Сіренкова збірка вийшла лише через 10 років. Як змінився з часом поет?

«Літературознавець». Конфлікт поета і влади посилюється, про що свідчить книжка «**Корінь мого роду**» (1990). Автор заглиблюється в історичне минуле свого народу, з боєм говорить про втрати в духовному житті нації. Збірка «**Голгофа**» (1992) - це ІС просто осмислення **ДОВГИХ** років вигнання, мовчання й цензури, а й початок активної творчості художньо сформованої цілісної особистості. Ідея «Голгофи» - **незнищенність** українського духу, **показ** тернистого шляху сходження до самого себе.

Ми - українці! Нація Тараса.
Ми - Сагайдачні і Кармелюки.
Коли з'явились - невідомо часу.
Ми древні, як земля і як віки.

Збірка «**Навпростець по землі**» (1994) є логічним продовженням «Голгофи», де глибинний ліризм виростає із духовного життя українського народу, його історії й непростого сьогодення. Особливість цієї збірки - громадянські мотиви, змалювання **складних** політичних перипетій, що засвідчили блискавичну реакцію **поета** на хвороби суспільства.

Вона - Еверест України,
Везувій незгасий її.

4-й **учень**. З якими творчими здобутками Володимир Сіренко зустрів свій 80-літній ювілей?

«Літературознавець». Дві збірки, які вийшли на межі тисячоліть - «**Все було**» (1999) та «**Повернення в себе**» (2001) - це, по суті, огляд пройде-

ного життєвого шляху, де є все, чим жив, - і праведний гнів, і безмежна любов. Моментами сповіді її істини стали останні книжки «**Хрести дерев'яні**» (2003) та «**Велика зона злочинного режиму**» (2005). Це велична й водночас сувора, а часом і жорстока поезія, що зумовлено небуденною тематикою - репресії українських дисидентів у 70-80-х роках минулого століття, **протистояння** особистості і влади.

Осібнo можна виокремити збірку «**Регіт на палі**» (2003), у якій знайшли розвиток колоритні козацькі традиції, що підносять невмирущість українського народу. Через інтерпретацію історичного минулого автор проводить цікаві паралелі з сучасністю:

Не пропала із роками
українська влада.
Що б не трапилося з нами,
терпимо, не плачем.

1-й **учень**. Дякуємо за **вичерпні** відповіді, які розширили наше уявлення про творчий ужинок нашого поета-земляка.

Жанро-тематична розмаїтість поезій **Володимира** Сіренка. (Огляд.)

Виступи дослідників-пошуковців.

1-**ше** **повідомлення**. Справжнім, неповторним, глибинним постає перед **нами** Володимир Сіренко - поет, який свої вірші пише серцем. Високо цінували його творчість Борис **Антоненко-Давидович**, Сергій Плачинда, а Олесь Гончар якось сказав: «Ваша поезія самотня і традиційна. Вона органічно виростає з духовного життя нашого **українського** народу...»

Центральне місце у творчості Володимира Сіренка займає тема України («Сню тобою з дитинства, моя **Україно...**»), рідного села («Нарешті їду я в село!»), рідної мови («**Великомученице - мово, яких же лих зазнала ти!**»), історичного минулого («**Берда**»).

Ніжно і схвильовано говорить Сіренко про кохання у своїх віршах. Образи його ліричної поезії споріднені з народнопісенними:

Ой дівча,
ой моя ластівка,
поведи мене в літо!

Поет уміє оспівати **найтонші** і **найпалкіші** почуття:

Ти материк безкінечний,
захмелілий від простору і сонця...
Та коли одного разу не знайду тебе ніде,
упаде на мене сонце, небо гарне упаде...

У поемі «Чернеча гора», присвяченій Борису **Антоненкові-Давидовичу**, порушує тему митця і суспільства й розкриває власні погляди на сучасне і майбутнє українського народу. Сходження на гору, де стоїть пам'ятник Тарасу Шевченкові, для Сіренка - момент пізнання істини, правди, зустріч з історією.

2-ге **повідомлення**. Особливістю поетичної творчості Володимира Сіренка є широкий жанровий діапазон: балада («Балада про перевертня»), сонет, притча («Притча про тирана і рибалку», «Притча про портрет»), **притча-балада** («Балада-притча про медо-

гляд думки»), поема («Чернеча гора», «Квітка моя нерозквітла...»), драматична поема («Колеги»). Крім римованих поезій, автор активно використовує верлібр. Це результат творчих шукань, вироблення авторського стилю. Ліричні роздуми про життя сучасників, їхні турботи, прагнення і сподівання автор органічно поєднує з фольклорними мотивами. Прикметно, що чимало віршів мають присвяти, епіграфи.

Підсумки заняття.

- Чим вразила (захопила) біографія поета?
- До яких роздумів спонукала його життєва філософія?
- Які світоглядні принципи варті наслідування?
- Які поетичні збірки викликали особливе зацікавлення? Чим саме?

Домашнє завдання. Зробити огляд поетичних книжок Володимира Сіренка, дослідити образ степу в його поезіях. Завершити презентацію «Література рідного краю. Володимир Сіренко - співець приазовського степу».

Друге заняття

Співець приазовського степу

Мета: розкрити ідейно-художній зміст поезій Володимира Сіренка, проаналізувати образну систему творів, зосередивши увагу на образі степу як центрі дослідження; узагальнити відомості з теорії літератури; спонукати учнів до спостережливості, прагнення пізнавати нове; формувати навички пошукової роботи; розвивати критичне і творче мислення, усне мовлення через особистіше асоціативне відтворення прочитаного, почутого, побаченого; сприяти виробленню в учнів уміння аналізувати поетичні твори, декламувати вірші відповідно до вимог виразного читання; виховувати почуття патріотизму, любов і шану до великої й малої батьківщини; формувати зацікавлення творчими здобутками місцевих літераторів.

Вид діяльності: аналітичне дослідження.

Обладнання: збірки поезій Володимира Сіренка, фотоілюстрації; презентація проекту «Література рідного краю. Володимир Сіренко - співець приазовського степу»; літературознавчий словник-довідник.

Епіграф: Ми всі - з українського поля,
з блакиті його, висоти.
Тому-то нам випала доля -
не гнутись, до сонця рости.
Тож будемо вищими, вищими!
Нехай нам загубиться лік.
Якщо ми себе не понищимо,
ніхто нас не знищить повік.

В.Сіренко

Перебіг заняття

Організаційний момент.

Повідомлення теми і мети заняття.

Вступне слово вчителя. Воля і степ... Якесь незбагненна, глибинна спорідненість єднає ці поняття, здається, з правіку. Вони однаково хвилюють, сповнюють душу високою бентегою, прагнен-

ням дихнути на повні груди, вивиситися над сірістю, змахнути крильми...

Воля окрилює, степ надихає - це відчуття зроджують вірші нашого земляка, поета Володимира Сіренка. Обидва поняття для нього - доленосні, до рогі.

Аналітичне дослідження «Образ степу у творчості Володимира Сіренка».

1-ша група. Досліджуючи творчість Володимира Сіренка (а це понад десяток поетичних збірок), захоплюєшся багатогранністю світу, створеного і подарованого нам ширим і чулим до краси серцем. Проникнувши у світ поезії Сіренка, бачиш і село Новоспасівку, і людей, які в ньому живуть, і річку Берду, і - степ... Саме образ степу, опоетизований і піднесений до рівня символу, став одним із центральних у віршах поета. Сформований абсолютно з різних, на перший погляд, мало сумісних ознак і рис, він переріс суто пейзажні межі, натомість набув значенневої багатогранності. Образ степу змушує глибоко переосмислити минуле, яке проєціюється на сучасність і подає тривожні сигнали на майбутнє.

Величним постає степ у поезії «Берда», де за допомогою цього образу автор створює своєрідне історичне обрамлення.

Берда

Тут смаглий скіф стриножував коня,
тут край води він розкладав наїдки.
Ти витікаєш, Бердо моя, звідки
і хто тебе степами підгана?
З-під сивих скель, з густих очеретів,
із вічності твоєї прудкої джерела.
З усіх усюд зійшлись до тебе села.
І я прийшов. Один. У самоті.
Помовчимо, помріємо давай.
Ти жебони тихенько під вербою.
Для мене радість - бачитись з тобою,
коли у батьків завертаю край.
Тут все до соломинки - давнина.
Та і в мені, можливо, кров сармата.
Де б я не був, старенька наша хата
із пам'яті соборно вирина.
І ти течеш крізь пам'ять і роки,
моя весела, повна сині Бердо.
Хай буде наша доля милосердна,
нехай з легкої, щедрої руки
дає талант мені не раз, не два
із гуркітливих міст ти до тебе,
під це космічно безкінечне небо,
де жайвір невідкуплено співа,
де у жита глибокі, у траву,
куди не глянеш, забрели могили,
де скіфи персів Дарієвихбили
і гнав Сірко за море татарву.

У цій поезії образ степу розпросторюється, і читач, відчувши подих скіфської давнини, споглядає повноводий плін річки, що тече «крізь пам'ять і роки», стає свідком зустрічі ліричного героя з батьківським краєм, чує його сповідальний монолог і сповнюється теплим почуттям

вдячності за сокровенне побажання: «Хай буде наша доля милосердна...»

Особливу увагу привертає чотири аспекти подачі цього образу: містичний (фатум, доля), психологічний, пейзажний та історичний. Те, що степ виростає у складний багатогранний образ, говорять суміжні описові образи, які є знаковими для кожного аспекту.

I. Містичний: Хай буде наша доля милосердна,
нехай з легкої, щедрої руки
дає талант мені...

II. Психологічний:...не раз, не два
із гуркітливих міст іти до тебе,

III. Пейзажний: під це космічно безкінечне небо,
де жайвір невідкуплено співа,
де у жита глибокі, у траву,
куди не глянеш, забрели могили,

IV. Історичний: де скіфи персів Дарієвих били
і гнав Сірко за море татарву.

2-га група. У поезіях «Соняховий квіт» та «Вечір» з'являється синонім до слова степ - поле. Тоді як степ у суті своїй має ознаки дикої місцевості, то поле, оброблене людськими руками, пов'язує землю і хлібороба.

Соняховий квіт

За Чаплине моя гуркоче путь.
До біса все - турботи, навіть болі.
На Приазов'ї соняхи цвітуть -
у маминім городі і на полі.
Ну як тут не поїдеш до села,
у степ, що витікає із-під хати?
Безмежжя. Тиша. Ось летить бджола
густого меду і пилку зібрати.
І джміль завис на сонячній струні,
гуде басисто соняху на вухо.
Вітрець в обличчя дихає мені
солодким до запаморочі духом.
О краю мій! Мій соняховий краю!
Така краса в яких ще є краях?
Твоїх степів, стежок не забуваю,
бо не зачерствів, бо людина я.
Допоки буду ранки зустрічати,
збиратимусь посеред літа в путь,
лиш пригадаю - вдома, коло хати -
на Приазов'ї соняхи цвітуть.

Поле - місце, де людська праця переростає у красу: «На Приазов'ї соняхи цвітуть — у маминім городі і на полі». Степ зображено через персоніфікований епітет у риторичному запитанні: «Ну як тут не поїдеш до села у степ, що витікає із-під хати?».

Паралельним до степу постає супутній образ стежок: «Твоїх степів, стежок не забуваю, бо не зачерствів, бо людина Я».

Персоніфікований образ неба перегукується з образом поля в поезії «Вечір» через опис процесу праці (посів зерен-зірок).

Вечір

Вулиці як вимерли, наче вимер двір.
Вечір сіє зерна миготливих зір,
вішає в завулках ковдри темноти,
через річку стелить сяючі мости.
Затихають верби, думають своє.

Щось куші шепочуть, шерехтять трава.

Хвилями задуха з поля наплива.

Напливають запахи гречки, чебрецю.

Павутинка легко, ніжно - по лицю.

Очерет ворущать раки й коропи.

Стежка понад ставом в'ється у степи.

Саме ж поле у вірші має реальні вияви: задуха, що йде з поля, пахощі, перелік рослин, які на ньому ростуть: гречка, чебрець. Простежується паралель між полем і морем, на їхню безмежність, неосяжність указують хвилі: «Хвилями задуха з поля наплива». Незмінною супутницею степу є стежка, подана через метафору: «Стежка понад ставом в'ється у степи».

• На основі дослідження укласти невеличкий словничок просторових понять та побудувати з одним із них синонімічний ряд.

3-тя Група. Не диким степом чи просто обробленою ділянкою землі, а місцем, де пізнаєш силу духу свого народу, відчуваєш єдність зі своїми пращурями, де від животворного джерела своєї малої батьківщини набираєшся життєвої снаги, постає перед нами поле в багатьох поезіях Сіренка.

Посію в чистім полі,
де жайворон співа,
родючі, всетерплячі,
матусині слова.
Накличу сонця,
дощику,
відкличу суховій.
Ряснися,
наша мовонько,
і мальвами зорій.

Поле - центральний образ твору, через який автор прагне відродити рідну мову. В описі поля використано епітет *чисте* як ознаку незайманої місцевості. Водночас чисте поле символізує *світлі, високі* наміри ліричного героя - зберегти і примножити материнську українську мову. Поряд із полем фігурують традиційні в народнопоетичних творах образи - жайвір, сонце, дощик, суховій, які творять картину питомого українського світу. Епітети «матусині», «наша» надають віршеві чуттєвої наївності та ширості:

Слова моєї мови не лукаві -
прості, як світ, як світу ГОЛОСИ.
В ній шепотять степів таврійських трави,
і гомонять чернігівські ЛІСИ,
і жайвір захлинається в промінні,
і чебрецево дихає земля,
і навіть скель насуплене каміння
по-людському до людства промовля.

Метафоризованим постає перед нами степ, переданий через сукупність паралельних персоніфікованих образів: «жайвір захлинається в промінні», «чебрецево дихає земля». Автор вдало дібрав епітети: «таврійські трави», «насуплене каміння», за допомогою яких виразно змалював типовий степовий ландшафт.

4-та група. Степ, поле - це місця таїни, пов'язані з долею, зокрема жіночою, материнською.

В одному зі своїх віршів поет вдався до традиційного в українській літературі порівняння доли жінки-матері з тополею.

Материнська доля

Материнська доля -
як ота тополя,
що посеред степу в небо порина.
Вітер гне тополі.
Заметілі в полі...
Так біліє в ньеньки сивина...
Натекло їй горя,
як два Чорних моря, -
то роки ГОЛОДНІ,
ТО ШЛЯХИ ВІЙНИ...
Тільки і світало,
як пшеницю жала
та як повертались доньки і сини.
А ще світало,
як защебетали
у дворі онуки, наче ластівки.
Материнська доля -
у степу тополя,
а над нею небо,
як віки.

Споконвічна праця жінки-селянки - вирощувати хліб: «Тільки і світало, як пшеницю жала...». Пронизливо-тривожний образ материнської долі, що, мов «тополя, серед степу в небо порина», - у ньому любов і розпач жіночої душі, проминуцність і прощання. Порівняння сивини матері зі сніжною завірюхою в полі **підсилює** ніжність і трепетність синівської любові: «Заметілів полі... Так біліє ньеньки сивина...». Поезія має обрамлення-повтор, це наближає її до пісні.

У серці поета степ займає багато місця. Понад те, він не просто присутній, він - «цвіте у серці», «проступає крізь тумани».

Племінника стрічайте,
тітко Ганно!
Цвіте у серці приазовський степ...
Він зримо проступає крізь тумани -
і солодко, і гірко так цвіте...

У тім степу

(а ще ж - і на городі)
встелила ваші коси сивина.
Усе життя одна ви у господі,
на всьому світі білому одна.
Тож я приїхав,
щоб розвіять тугу,
накрити курник - скоро вже сльота -
і відшукати стежку серед луку,
яку колись босоніж протоптав.
Це так, між іншим, -
для легкої втіхи...
На тих роках,
як на камінні, - мох.
Стрічайте, тітко!
Бачите, приїхав.
Посидимо, помовчимо удвох...

Згустком шему постає степ: «Цвіте у серці приазовський степ... і солодко, і гірко так цвіте...». Степ для ліричної героїні - це її життя: «У тім степу... встелила ваші коси сивина». Сам же поет хоче віднайти серед луку стежку свого дитинства, щоб згадати ті далекі й щасливі роки. Стежка і луг для нього - два нероздільні образи, однаково дорогі й милі серцю.

• На основі дослідження визначити основні художні засоби творення образу степу у творчості Володимира Сіренка.

Підсумкове узагальнення.

- Спираючись на тексти розглянутих творів, доведіть, що степ для поета Володимира Сіренка - більше, ніж просто рівнинний обшир.

- Який із прочитаних віршів суголосний вашому серцю? Відповідь розгорніть у ліричний роздум.

- Порівняйте власне бачення степу з опоетизованим образом степу, що його створив Володимир Сіренко.

Домашнє завдання. На основі опрацьованої теми укладіть низку присутніх запитань до автора розглянутих поезій, які засвідчили б вашу зацікавленість творчістю поета-земляка.

Архиєпископ Георг Ісиченко. Історія української літератури: епоха Бароко (XVII–XVIII ст.): [навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів] / І. Ісиченко. - Львів: Святогорець, 2011.

Навчальний посібник присвячений розглядові українського літературного життя ранньомодерної доби, виокремленої проф. Дмитром Чижевським як доба Бароко. Ідучи за програмою університетського курсу історії української літератури, книжка систематизує текстовий масив XVII–XVIII ст. відповідно до жанрової структури, в доступній для студентів формі пропонує фаховий аналіз найвідоміших писемних пам'яток цієї доби, здійснюючи його на широкому суспільно-культурному тлі. Автор нагадує універсальні ознаки стилю бароко та приділяє увагу самотності його українського різновиду. Окремо розглядаються ключові для ранньомодерної епохи поняття Контрреформації, сарматизму, «козацького бароко».

Для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів, учителів української мови та літератури, усіх, хто цікавиться національною минувиною.